

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1928 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande åt sådana kommuner i Norrland och Dalarna, där s. k. kronotorp i större utsträckning äro belägna, av visst understöd till skolväsendet.

(2:a avd.)

Uti en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 376, av herrar *Frost* och *Johansson* i Sollefteå har hemställts, att riksdagen måtte besluta att

1) bestämmelserna enligt 29 § i allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker inom Norrland och Dalarna jämväl måtte gälla för kommuner, där s. k. kronotorp i större utsträckning äro belägna, samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det övervägande, huruvida understöd utöver vad i ovannämnda bestämmelse sägs, måtte tillkomma kommun, som ådrages ökade kostnader för barn tillhörande kolonister, vilket övervägande enligt 1925 års riksdags beslut skall inom ecklesiastikdepartementet företagas, även må gälla kommuner, som ådragas ökade kostnader i skolhänseende för kronotorparens barn.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, hänvisas till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat skolöverstyrelsens yttrande över motionen. Styrelsen anför följande.

Skolöverstyrelsen.

Överstyrelsen hade i anledning av nämnda motion från vederbörande statens folkskoleinspektörer inhämtat uppgifter angående inom respektive inspektionsområden förefintliga skoldistrikt med ett mera betydande antal s. k. kronotorpare, ävensom uppgifter rörande dels de särskilda fall, då ifrågavarande bebyggelse föranlett skoldistriktet att upprätta nya skolor eller läraravdelningar och att uppföra nya skolbyggnader, dels de särskilda fall, i vilka behov av nya skolbyggnader för tillgodoseende huvudsakligen av kronotorparnas intressen kunde anses föreligga.

Av berörda uppgifter inhämtades bland annat, att i skoldistriktet inom Dalarnes södra, Dalarnes norra, Hälsinglands södra, Medelpads och Jämtlands södra inspektionsområden kronotorpare och odlingsläghetsinnehavare förekomme endast i spridda fall, och att några särskilda skolor eller läraravdelningar icke vare sig nu eller framdeles torde för deras räkning er-

fordras. Även beträffande sådana skoldistrikt inom övriga inspektionsområden, där ett större antal kronotorpare och odlingslägenhetsinnehavare vore bosatta, framginge av de lämnade uppgifterna, att torp och odlingslägenheter i många fall låge så spridda, att för dem icke lämpligen kunde upprättas särskilda skolor. Där i dylika fall barnen icke kunde hänvisas till någon på rimligt avstånd belägen skola, ordnades skolgången lämpligast genom inackordering eller genom anordnande av skolskjutsar. Åtskilliga folkskoleinspektörer och skolrådsordförande framhölle därför behovet av större statsbidrag till inackordering av skolbarn och till skolskjutsar, och att ökade sådana bidrag måtte tilldelas framför allt sådana skoldistrikt, som hade att genom dylika anordningar sörja för ifrågavarande barns skolgång.

Emellertid vore i icke få skoldistrikt kronotorpare och odlingslägenhetsinnehavare bosatta i så stort antal och under sådana förhållanden, att skoldistriktens därav föranletts att inrätta särskilda skolor, eller att de i en nära framtid syntes bliva nödsakade att inrätta sådana, varav givetvis följde även behovet av nya skolbyggnader.

Bland skoldistrikt, som för ifrågavarande ändamål kunde vara i behov av nya skolbyggnader, nämndes Rogsta i Gävleborgs län, Tåsjö, Bodum, Fjällsjö, Ramsele, Anundsjö och Junsele i Västernorrlands län, Ström i Jämtlands län, Lycksele, Stensele, Vilhelmina, Jörn och Norsjö i Västerbottens län, Älvsby, Hortlax, Överluleå, Jockmock, Råneå, Övertorneå, Korpilombolo, Junosuando och Överkalix i Norrbottens län.

Behovet av nya skolbyggnader huvudsakligen för tillgodoseende av kronotorparens och odlingslägenhetsinnehavares intressen beräknades i nämnda skoldistrikt till sammanlagt mellan 30 och 40 anläggningar.

Vid en undersökning av här berörda förhållanden framginge otvetydigt, att ett stort antal skoldistrikt i landets nordligaste trakter ställdes inför betydande svårigheter och ådroges ansevärliga kostnader genom den här ifrågavarande bebyggelsen å kronans mark, vilken bebyggelse av kommunerna icke sällan såges med oblida ögon just på grund av de ökade kostnader särskilt för skolväsendet, som den medför. Visserligen måste medgivas, att statsmakterna på olika vägar kommit särskilt skoldistrikt i övre Norrland till avsevärd hjälp vid ordnandet och uppehållandet av skolväsendet i allmänhet, varvid i synnerhet finge erinras om statsbidragen till inackordering av skolbarn, till anordnande av skolskjutsar samt till uppförande av skolor och folkskolebyggnader, men i de speciella fall, varom här vore fråga, syntes skoldistriktens kunna anses berättigade till ytterligare stöd från det allmänna. Överstyrelsen kunde för sin del icke finna det mindre befogat eller behövt, att staten lämnade hjälp till anskaffande av skolbyggnader för kronotorparens och odlingslägenhetsinnehavares barn, än att sådan hjälp lämnades vid uppförande av skolbyggnader, avsedda för kolonisternas barn, varför överstyrelsen finge uttala sin anslutning till av motionärerna anförda synpunkter och förslag.

Såsom ock i motionen omförmäles har uti de av 1925 års riksdag godkända allmänna grunderna för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna (S. F. S. nr 291: 1925) intagits en bestämmelse (§ 29), att det må ankomma på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida och i vad mån understöd må lämnas vederbörande skoldistrikt för upprättande av skola, avsedd huvudsakligen för kolonisters barn, genom avgiftsfritt upplåtande

under nyttjanderätt från kronopark av för ändamålet erforderlig mark och kostnadsfritt tillhandahållande å rot av erforderligt virke. På sätt framgår av propositionen nr 90 — varigenom förslaget till nämnda grunder förelades riksdagen — hade under utredningen i ärendet jämväl väckts fråga om eventuellt ytterligare statligt understöd åt vissa skoldistrikt i form av särskilt bidrag till skolbyggnaders uppförande och till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem. Departementschefen uttalade härom, att han då icke vore i tillfälle att taga ställning till den sålunda väckta frågan, varjämte departementschefen meddelade, att den borde för övervägande överlämnas till ecklesiastikdepartementet. Uti vissa i anledning av propositionen väckta motioner (I: 249 och II: 374) föreslogs, att i ovanberörda bestämmelse (§ 29) borde utsägas, att skattetyngd skolkommun, som ådroges ökade kostnader för barn, tillhörande kolonister — särskilt sådana, som inflyttade från annan kommun — även borde kunna erhålla understöd utöver vad i propositionen föreslagits. Jordbruksutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 67 rörande detta spörsmål, att utskottet icke ville förneka, att visst fog funnes för motionärernas hemställan, och förutsatte, att frågan gjordes till föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet genom utredning på sätt departementschefen ställt i utsikt. Enligt vad utskottet inhämtat har dylik utredning sedermera igångsatts, men har ännu icke lett till något Kungl. Maj:ts beslut.

Med förevarande motion avses att bereda vederbörande kommuner samma hjälp med avseende å ordnandet av skolförhållandena för skogstorpares och odlingslägenhetsinnehavares barn, som redan är medgiven eller må komma att bestämmas ifråga om kolonisternas barn. Den av skolöverstyrelsen gjorda utredningen torde giva vid handen, att sakliga skäl tala för åtgärder i dylikt syfte. Utskottet, som finner framställningen behjärtansvärd, anser sig därför böra förorda beslut av den innebörd motionärerna avse.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av motionen II: 376 måtte

1) medgiva, att det må ankomma på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida och i vad mån understöd må lämnas vederbörande skoldistrikt för upprättande av skola, avsedd huvudsakligen för skogstorpares och odlingslägenhetsinnehavares barn, genom avgiftsfritt upplåtande under nyttjanderätt från kronopark av för ändamålet erforderlig mark och kostnadsfritt tillhandahållande å rot av erforderligt virke; samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredningen huruvida ytterligare statligt understöd bör be-

redas vissa skoldistrikt, som ådragas ökade skolkostnader för barn tillhörande kolonister, må komma att omfatta även skoldistrikt, som få vidkännas dylika kostnader för skogstorpares och odlingslägenhetsinnehavares barn.

Stockholm den 20 april 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Andersson* i Fältenborg, *Boberg, Sjöblom, Lundell, Eriksson* i Ljusdal och *Alexander Nilsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Olsson* i Broberg, *Uddenberg, Pettersson* i Bjälbo, *Carlström, Olsson* i Rödningsberg, *Lindgren* och *Adler*.
